

Ethische clausules

Alexander Lemmens
Jurist
Agentschap Facilitair Bedrijf

1. Beleid

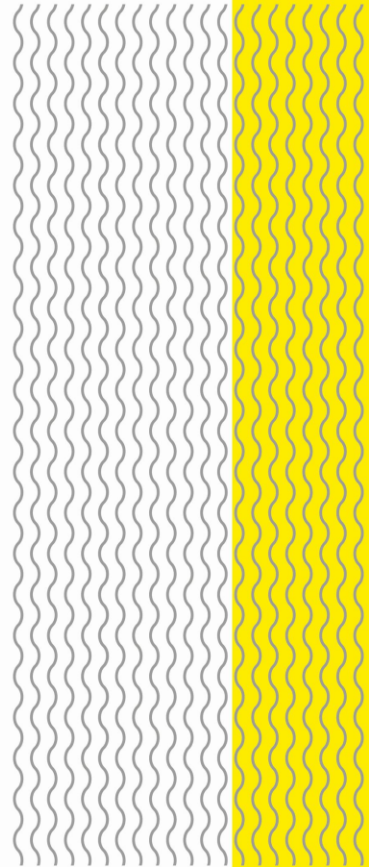
Aanbestedende overheden vertegenwoordigen een groot aankoopvolume (14% EUBBP):

- Verzekeren van de openbare dienstverlening (primair)
- Impact op de markt (secundair)
- **Creëren van maatschappelijke meerwaarde (secundair)**

*“Aanbestedende overheden moeten een blijvend engagement aangaan om overheidsopdrachten te plaatsen die, bovenop het invullen van een gedetecteerde nood, een **bijkomende maatschappelijke meerwaarde genereren**. Met maatschappelijke meerwaarde worden oplossingen bedoeld die **een beperkte impact hebben op het milieu over hun volledige levenscyclus, die sociaal en ethisch verantwoord zijn en die het maatschappelijk en economisch weefsel versterken.**”*

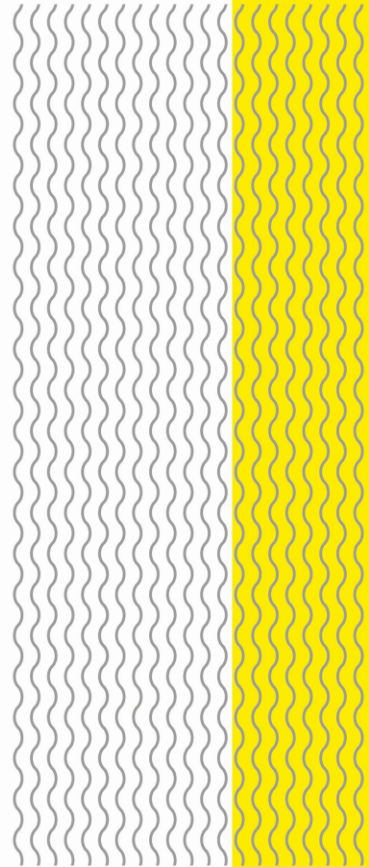
1. Beleid

- Overheidsopdrachten niet enkel als doel
- Ook als **instrument** (middel) naar een duurzame overheid/publieke ruimte en maatschappelijk verantwoorde toeleveringsketens
- Opgenomen op alle mogelijke beleidsniveaus
- Aanbestedende overheden zijn talrijk en wijdverspreid in Vlaanderen
 - Veel actoren – wisselende expertise en ambitie

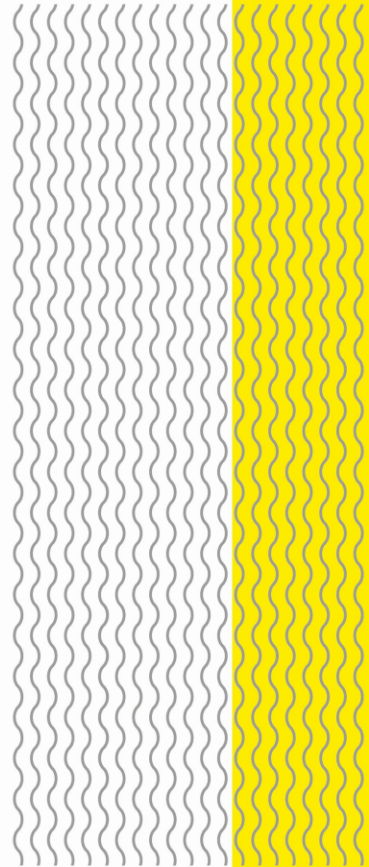
2. Juridisch

- Europese Richtlijnen (thans RL2014/24/EU)
- Nationale wetgeving:
 - Wet OO van 17 juni 2016
 - Rechtsbeschermingswet d.d. 17 juni 2013 zoals gewijzigd bij Wet d.d. 16 februari 2017
 - KB Plaatsing 18 april 2017
 - KB Uitvoering 14 januari 2013 zoals gewijzigd bij KB 22 juni 2017
- Sectorale wetgeving

2. Juridisch

- Selectiecriteria/Uitsluitingsgronden
- Technische vereisten
- Gunningscriteria
- Uitvoeringsvoorwaarden
 - Ethische clausules inzake ketenzorg
 - Due diligence
- (Administratieve bepalingen)

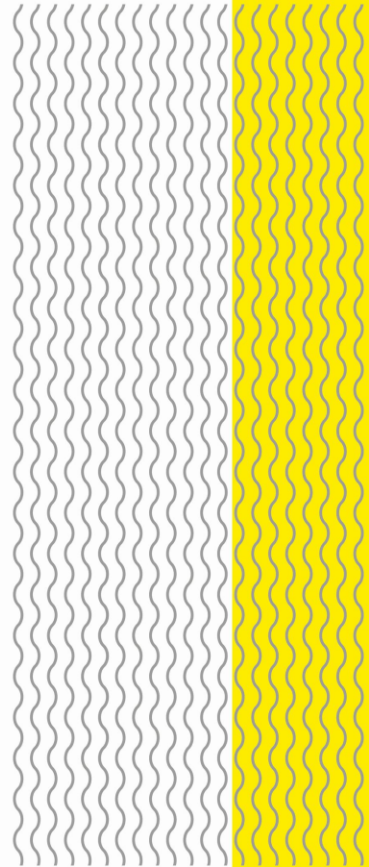

3. Due diligence - probleemstelling

- Risico op **inbreuken tegen de fundamentele arbeidsnormen en de mensenrechten**
- Risico op productie in **onveilige en ongezonde omstandigheden** (blootstelling aan toxische stoffen, slecht sanitair, slechte ventilatie, hoge/lage temperaturen, gebrek aan arbeidsmiddelen, ...)
- **Gebrek aan transparantie** in toeleveringsketens
- Langere **toeleveringsketen** → **groter risico, minder transparantie** (assembleren → productie van onderdelen → ontmijnen grondstoffen)
- Risico op **reputatieschade**

→ **Overheidsopdrachten als instrument:**

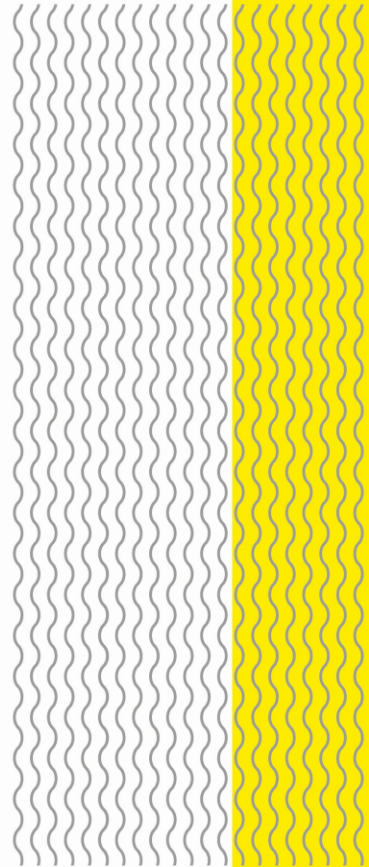
- **Transparantie creëren**
- **Risico's beperken**

3. Due diligence (light) - ethische clausule

- **Uitvoeringsvoorwaarde**
- **Impliciete verklaring op eer** (offerte indienen → verbintenis om clausule na te leven)
- Werkt door naar **onderaannemers en toeleveringsketen**
- Eindverantwoordelijkheid blijft bij de opdrachtnemer zelf

- ✓ Naleving van de IAO-basisnormen (verbod op dwangarbeid, vakbondsvrijheid en collectief overleg, verbod op discriminatie en verbod op kinderarbeid)
- ✓ Daarnaast ook UVRM, kinderrechtenverdrag en sociale en arbeidswetgeving van het land van oorsprong

3. Due diligence

Probleem: ethische clausule is hoofdzakelijk **sensibiliserend**. Controle tijdens de uitvoering is zeer beperkt of onbestaand.

Mogelijke oplossing: due diligence:

“Gepaste zorgvuldigheid”

“Een doorlopend proces dat organisaties helpt risico’s op het schenden van arbeids- en mensenrechten in de eigen organisatie en de bijbehorende productieketen in kaart te brengen en die vervolgens te voorkomen, verminderen, herstellen en/of te compenseren.”

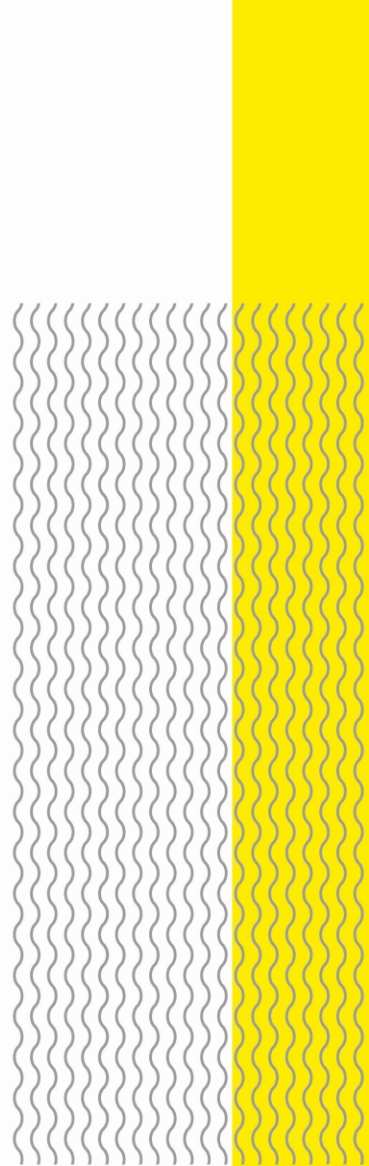
→ Term ook gebruikt in accountancy, bij fusies en overnames en in de financiële wereld

3. Due diligence

Mogelijke oplossing: due diligence:

- “Gepaste zorgvuldigheid” → **inspanningsverbintenis**
- Sommige aspecten zijn **resultaatsverbintenissen**
- **Proces**
- Constructief **samenwerkingsmodel** (geen conflictmodel)
- Niet enkel voor de besten in de klas (**geen “gatekeeping”**)
- **Transparantie** in de toeleveringsketen realiseren
- **Risico’s** op schendingen **beperken**
- **Ketenverantwoordelijkheid**
- Gedreven door prioriteiten en proportionaliteit
- Dynamisch

→ Veel vormen en variaties en graden van complexiteit, maar steeds vanuit hetzelfde concept

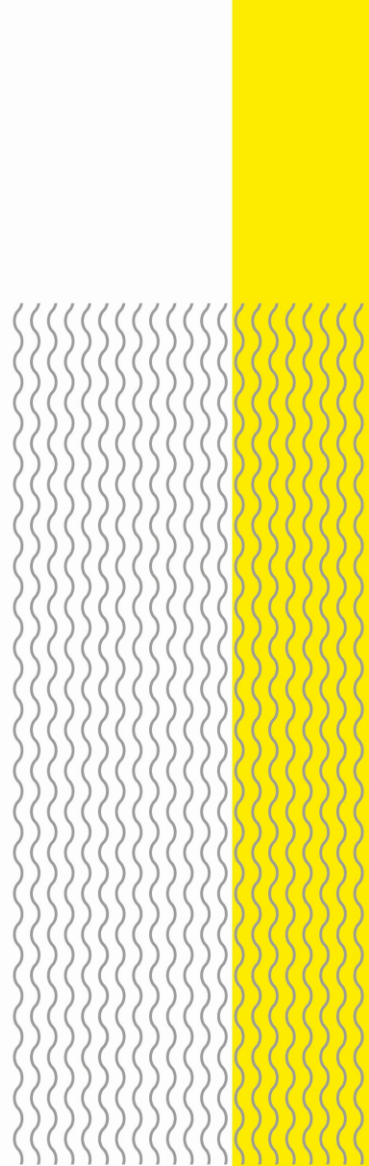

3. Due diligence

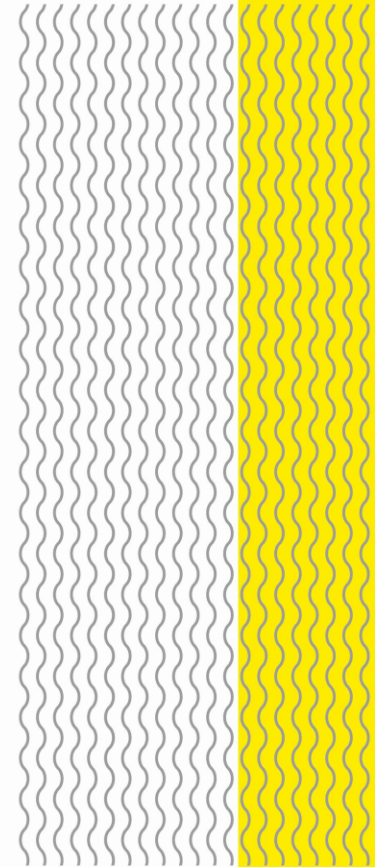
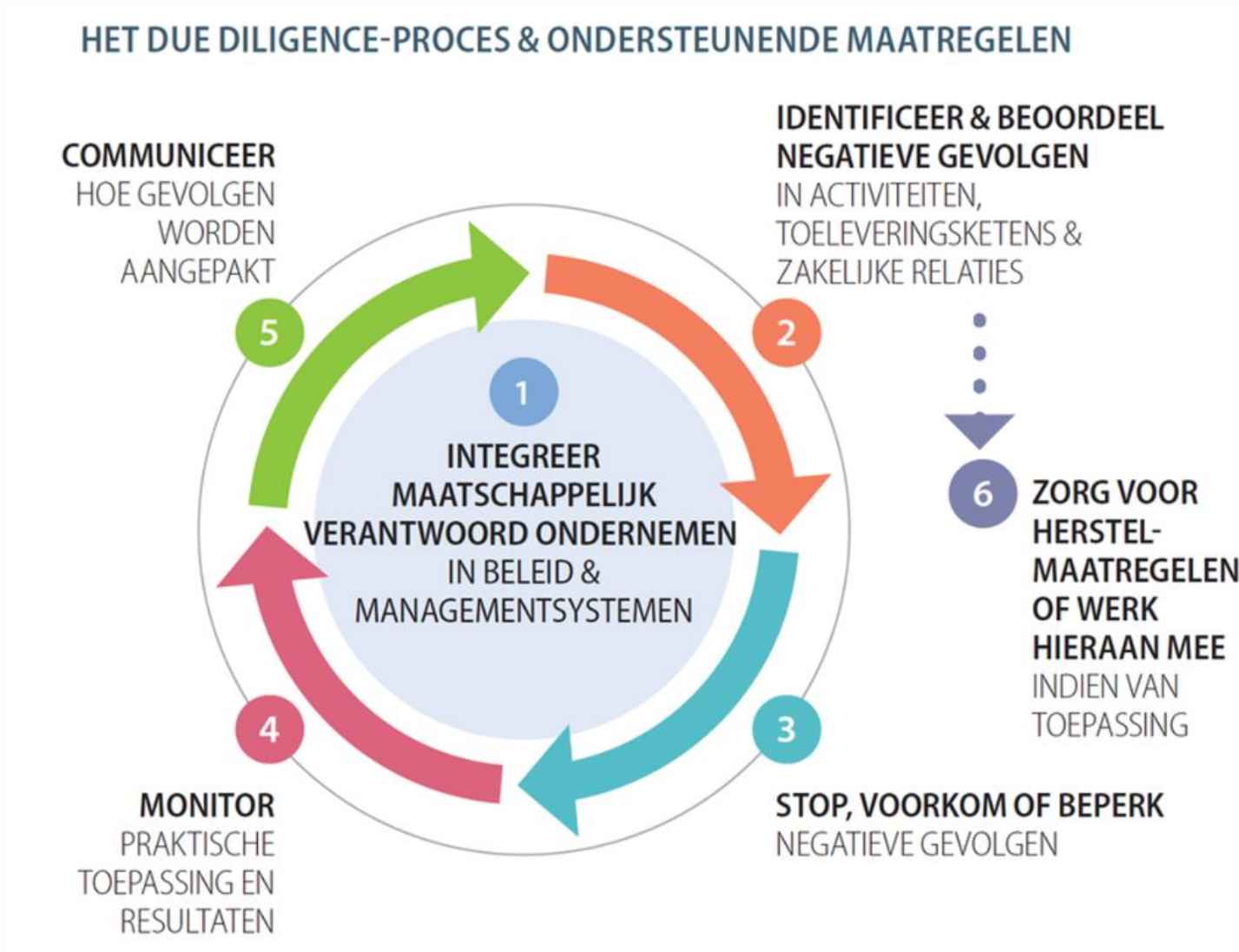
Essentiële elementen

1. Fundamentele arbeidsnormen en mensenrechten worden opgelegd in het bestek (uitvoeringsvoorwaarden). De opdrachtnemer moet deze naleven en erop toezien dat toeleveranciers en onderaannemers ze ook naleven
2. Risicoanalyse
3. Plan van aanpak om risico's te mitigeren en transparantie te verhogen
4. Plan van aanpak uitvoeren
5. Implementatie en resultaten monitoren
6. Periodieke rapportering (en evt. communicatie)

→ Herhaling van stappen 2 tot 6

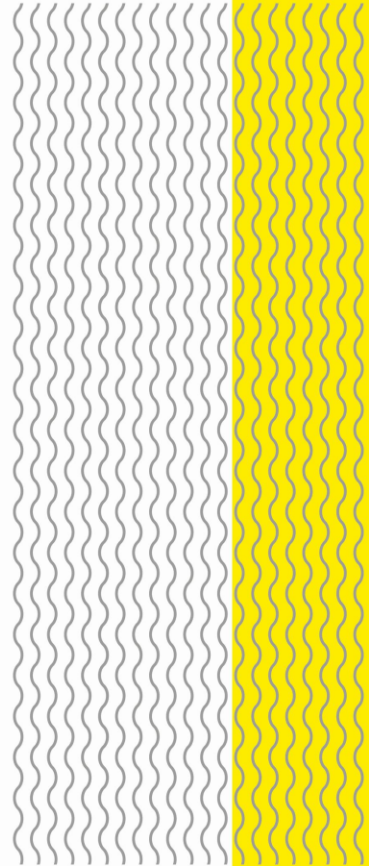

3. Due diligence

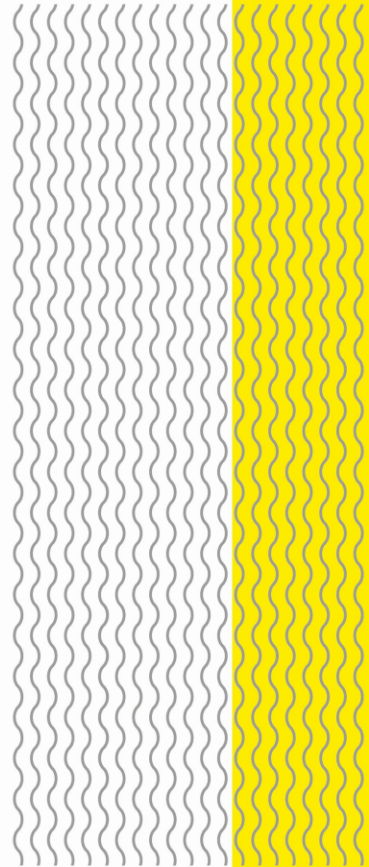
3. Due diligence

- **Risicoanalyse**
 - Vragenlijst (groen/oranje/rood)
 - Assessment (groen/oranje/rood)
 - “Quick Scan”
 - Beschrijving van de productieketen / analyse van de risico’s
 - Analyse met ondersteuning van derde partij
- **Plan van aanpak/corrective action plan/actieplan**
 - Transparantie
 - Mitigeren risico’s
- **Risicoanalyse en PvA voorgelegd en afgestemd met aanbestedende overheid**

3. Due diligence

- **Implementatie en uitvoering**
- **Rapportering/communicatie**
 - Specifieke rapportering o.b.v. het actieplan
 - Bevestiging door een derde partij
 - GRI-reporting
 - Audits
- **Bijzondere straffen**
 - Opdrachtnemer werkt niet mee/voert obstructie
 - Plan van aanpak niet uitgevoerd
 - Bewuste en moedwillige inbreuken

3. Due diligence

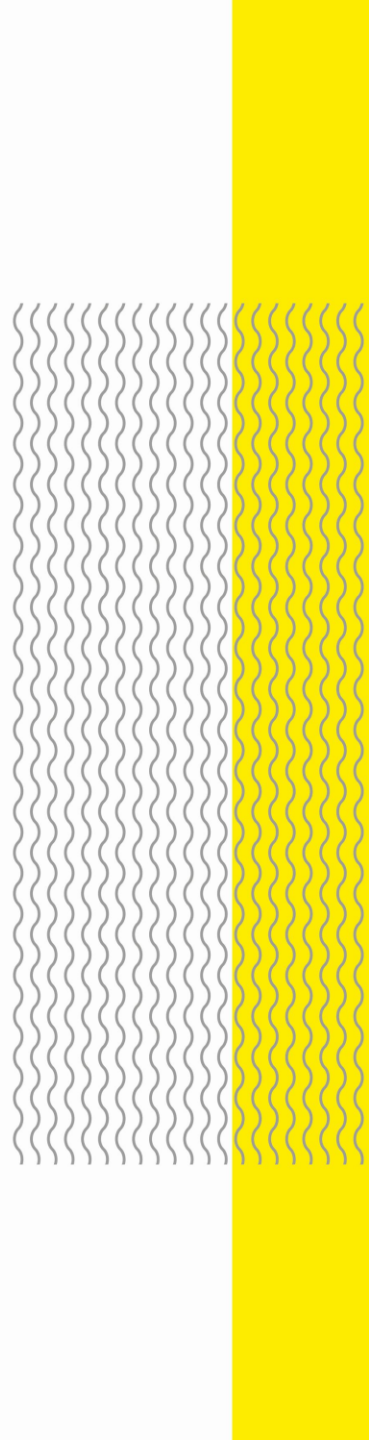
Haalbaarheid

1. Arbeidsintensief
2. Vereist expertise
3. Moeilijk om bij juiste contactpersonen te komen bij opdrachtnemer en toeleveringsketen
4. Terughoudendheid bij sommige bedrijven
5. Trage evolutie – kleine successen – lange termijn
6. Moeilijk te communiceren (management, extern, ...)
7. Ondersteuning aangewezen

→ **Klein beginnen?**

→ **Pick your battles!**

→ **Maak gebruik van bestaande initiatieven!**

3. Due diligence

Bronnen

- Ethische clausule:
<https://overheid.vlaanderen.be/overheidsopdrachten-en-raamcontracten/duurzame-en-innovatieve-overheidsopdrachten/ethische-clausule>
- Due diligence natuursteen (TruStone):
<https://overheid.vlaanderen.be/natuursteen>

